

Samassa repussa -hanke

Päihteitä käyttävän lapsiperheen (vauvasta taaperoksi) palvelukokonaisuus

Päihteitä käyttävän lapsiperheen palveluiden erityisyydet on huomioitu seuraavissa palveluissa: neuvola, sosiaalipalvelut, erikoissairaanhoido, kuntoutus ja muut palvelut.

Neuvola:

- Kasvun ja kehityksen seuranta, tarvittaessa lisäkäyntejä
- Käyntien toteutumisen varmistaminen (muistutukset, perään soitot)
- Vieroitusoireiden seuranta
- Sairauksien ennaltaehkäisy mm. rokotukset (vanhemmat usein pistoskammoisia, vauva th:lla rokotuksen ajan edesauttaa rokotuksen saamista)
- Perheen sosiaalisen tilanteen kartoitus
- Vanhempien päihteettömyyden kartoittaminen, tukeminen ja tietojen kirjaaminen
- Edellytysten täytyessä yhteydenotto lastensuojeluun (lastensuojeluilmoitus tai muu yhteydenotto)
- Ohjaaminen tarvittaviin hoito- tai tukipalveluihin (mm. sosiaalipediatrian
- poliklinikka, pikkulapsipsykiatria, fysioterapia, päihdepalvelut, sosiaalipalvelut, kolmannen sektorin palvelut

Sosiaalipalvelut:

- Asiakkaan ja perheen sosiaalisen tilanteen ja tukitoimien kartoitus ja aktivoiminen
- Päihdehoidon toteutumisen varmistaminen ja päihteettömyyden tukeminen
- Vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen puheeksi ottaminen
- Lapsen hoitokäyntien toteutumisen ja riittävyyden arviointi yhteistyöverkosta hyödyntäen
- Lapsen mahdollisessa sijoitustilanteessa vanhempien ja sijaisperheen tukeminen
- Perheen oman näkemyksen selvittäminen terveydestä, hoidosta ja riittävästä tuesta
- Perheen ja päihteille altistuneen vauvan erityistarpeiden huomioiminen palveluita suunniteltaessa
- Muista edetä lapsen etu ja erityisen hoidon ja huolenpidon tarve huomioiden arviota ja päätöksiä tehdessä – hyödynnä erityisosaamisen verkostoja

Erikoissairaanhoido

Vastasyntyneen teho- ja tarkkailuosasto

- Vauvan tarvitsema lääketieteellinen hoito ja tuki
- Vieroitusoireiden seuranta
- Mahdollisten vieroitusoireiden hoito (lääkkeetön ja lääkkeellinen)

Sosiaalipediatria/Lastentaudit

- Lapsen kehityksen ja kasvun laaja moniammatillinen arviointi
- Suunnitelma kehitysseurannasta ja tuen tarpeesta
- Perheen tilanteen kartoitus

- Vakaan ja turvallisen arjen merkityksen korostaminen ja mahdollisiin puutteisiin puuttuminen
- C-hepatiitti-vasta-aineet
- Yhteistyö (mm. fysioterapeutti,
- sosiaalityöntekijä, puheterapeutti)

Pikkulapsipsykiatria

- Vanhemmuuden arviointi ja vahvistaminen
- Varhaisen vuorovaikutuksen arviointi ja vahvistaminen
- Terapeuttinen työskentely, kotikäyntien suosiminen

Kuntoutus

Fysioterapia

- Motorisen tilanteen arviointi
- Kuntoutus
- Vanhempien ohjaus ja neuvonta (mm. vauvan käsittelyn mallintaminen)
- Kotikäyntien suosiminen (lapsen arkiympäristön havainnointi)

Puheterapia

- Syömisen valmiuksien arviointi
- Kielenkehityksen arviointi
- Syömiseen liittyvä ohjaus, neuvonta ja mallintaminen
- Puhumiseen ja ilmaisuun liittyvä ohjaus, neuvonta ja mallintaminen

Muut palvelut

Kasvatus- ja perheneuvola

- Vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen puheeksi ottaminen
- Ohjaaminen tarvittaviin palveluihin
- Palvelutarpeenarviopyynnön tai lastensuojeluilmoituksen tekeminen
- Vanhempien päihteettömyyteen tukeminen ja tietojen kirjaaminen
- Perheen oman näkemyksen selvittäminen terveyteen, hoitoon ja tukeen liittyen

Varhaiskasvatus

Kolmas sektori

Huomioi:

- Lapsen kehityksen kannalta tärkeintä on syntymän jälkeinen päihteetön vakaa arki, sillä se vähentää sikiöaikaisen altistuksen haittoja
- Kysy ja tarkenna. Ole lempeä, mutta jämäkkä. Muista vahvistaa positiivisia asioita.

Vauvan vieroitusoireiden huomioiminen

Sanoita vauvan oireita ja niiden taustaa, huomioi myös muut mahdolliset syyt oireille

Voimakas imemistarve

Voi johtaa ylisyöttämiseen (vaikea tulkita nälkämerkkejä) ja erilaisiin vatsavaivoihin
Ohjaa: syöttämisen rytmittämistä ja rauhoittamiskeinoja kuten tutin käyttöä ja sylittelyä

Jäykistely, nykyinä, ali- ja ylijäntevyys

Voi hidastaa motorista kehitystä, voi altistaa lapsen käsittelyn ikätasoon sopimattomasti
Ohjaa ja mallita:

- vauvan käsittely rauhallisesti, kyljen kautta nostot, tukeminen myös sylissä istuessa
- koukkuasennon suosiminen ylijänteväällä
- kehohallinnan vahvistaminen arjessa alijänteväällä ikätasoisesti esim. vauvan pukeminen sylissä
- tärisevän raajan vienti koukkuun lähelle kehoa

Ärtyvä vauva, kimeä itkuääni

Voi altistaa ravistelulle tai muulle kaltoinkohtelulle

Puhu riskeistä ja ennaltaehkäisystä

Ohjaa:

- ympäristön rauhallisuus; vanhemman puhe, liikkuminen, kodin ääni- ja valomaailma
- vauvan rentouttaminen: sylittäminen, ihokontaktissa pitäminen, vauvahieronta, kantoliina, kylpy
- vanhemman jaksamisen varmistaminen, avun tarpeen selvitys

Suun motoriikka ja puheen kehitys

- Ole sensitiivinen imetyksen suhteen, äidin oma tausta voi tehdä ajatuksesta vaikean
- Tue ja kannusta ikätasoiseen syömiseen – vauva ajatellaan usein paljon vanhemmaksi tai nuoremaksi mitä onkaan
- Nosta esiin lapsen tarpeet -kiinteiden syöttäminen aloitetaan hyvin aikaisin ja edetään hyvin nopeasti tai sileistä ruuista voi olla vaikea päästä etenemään karkeampiin
- Kiinnitä huomiota puheenkehitykseen, päihdealtisteisilla lapsilla puheentuoton viive on muuta ikäluokkaa selvästi yleisempää
- Ohjaa herkästi puheterapeutille arvioon ja ohjaukseen

Kaltoinkohtelun ennaltaehkäisy ja huomiointi

- Normalisoi vauva-arjen sitovuutta, raskautta ja vanhemman mahdollista väsymystä - kannusta avun vastaanottamiseen, hyväkin vanhempi voi väsyä
- Puhu etukäteen vauvan itkun sietämisen vaikeudesta, mieti vanhemman kanssa keinoja selvittää esim. vauva ei mene rikki omassa sängyssä, jos vanhempi hetken hengähtää
- Puhu ravistelun riskeistä ja ennaltaehkäisystä
- Riisu lapsi joka vastaanotolla ja tarkasta iho
- Kysy mahdollisten ihojälkien etiologiasta
- Huomioi lapsen liikkumisen taitoihin sopimattomat jäljet (mustelmat liikkumattomalla

vauvalla on aina hälytysmerkki)

Vanhemmuuden tukeminen

- Kohtaa perhe lämpimästi ja avoimesti
- Huomioi molemmat vanhemmat
- Kannusta lapsen sylittelyyn
- Mallita vauvan ja lapsen käsittelyä
- Auta vanhempia tunnistamaan omat vahvuudet ja voimavarat
 - kuulostelevan vanhemman tunteita
- Auta tunnistamaan vanhemmuuden haasteet ja tuen tarve
- Ylisukupolvisten mallien huomioiminen ja tunnistaminen
- Muista antaa positiivista palautetta onnistumisista
- Sovitaan tavoitteet, jotka on mahdollista saavuttaa
- Motivoi ja tue päihteettömyyttä (muista myös nikotiini), mielihalut ovat inhimillisiä, tärkeintä on tietää miten toimia silloin
- Kartoita vanhemman jaksamista, tue ja rohkaise avun vastaanottamiseen (huomioi lähiverkostot)
- Kysy avoimesti, suoraan ja konkreettisia asioita (nukkuminen, syöminen, parisuhde jne)
- Tarkenna, älä tyydy "Ok"-vastaukseen

Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

- Anna positiivista palautetta vanhemman ja lapsen hyvistä vuorovaikutushetkistä
- Mallita vuorovaikutustilanteita:
 - vauvan katsekontaktin hakeminen
 - vauvalle jutteleminen perushoitotilanteissa ja sylissä
 - taaperolle lukeminen
- Ohjeista vauvan tunteisiin vastaamisesta ja niiden jakamisesta (kun vauva on iloinen, hymyillään)
- Vuoron antaminen vauvalle (malta odottaa vauvan reaktiota jutteluusi)
- Tue vanhempia reagoimaan vauvan tarpeisiin ja reagointiin (ääntely, katseet) reagoimaan vauvan tarpeet ja jaksaminen huomioiden
- Muistuta vauvan jaksamisen huomioimisesta vuorovaikutustilanteissa

Vieroitusoireita (voi kestää 6kk:n ikään):

ärtyvyys, voimakas imemistarve, syömisongelmat, oksentelu, kimeä itkuäänä, lihassäpsähtely, hikoilu, tärinä, löysät ulosteet, uniongelmat, nenän tukkoisuus/aivastelu, yli- ja alijäntevyyttä

Muista moniammatillinen verkostoyhteistyö

Lapsen kaltoinkohtelun ehkäisy kuuluu jokaiselle